

Deák Ferenc, a modern nemzetpolitikus

A haza bölcse, Deák Ferenc szerető-tisztelő titulusát már életében megkapta a nemzettől, mégpedig az osztrák–magyar kiegyezési tárgyalások során megmutatkozó okos és következetes nemzeti érdekérvényesítő képességeiért és eredményeiért. Most azonban, születésének bicentenáriumát ünneplve fel kell idéznünk az ő méltányos liberalizmusát, melynek jegyében a *politikai nemzet* illetékességébe kizárólag a legmagasabb szintű állami funkciók teljesítését értette, az alacsonyabb szintű igazgatás és a kultúra színterein a magyar népnek sem kívánt több jogot adni, mint a nem magyar népeknek. Minden okunk megvan rá, hogy feltételezzük: ez a széles látókörű, nagyvonalú érdekegyeztetésre hajló felfogás biztosította számára (és persze a magyar nemzet számára) a kiegyezési tárgyalások sikerét. Ezzel összhangban fejt ki Deák-emlékszámunk első tanulmányában Gángó Gábor *Deák Ferenc politikai elvei és eszményei* című tanulmányában: ő a természettől kapott, elidegeníthetetlen jogok közé sorolta a gondolati és sajtószabadságot, a személy- és vagyonbiztonsághoz, valamint a tulajdonhoz kapcsolódó „szent és sérthetetlen” jogot. Orosz István *Deák Ferenc és a jobbágyfelszabadítás* című tanulmánya szerint Deák az „úrbéli jelleg” tekintetében a tárgyalások során mindvégig tartotta magát a radikális 1848-as törvényekhez. Pölöskei Ferenc Deák legismertebb tevékenységét és annak eredményét mutatja be, melynek jegyében az osztrák–magyar kiegyezés a legtöbb ponton a magyar álláspont sikerét hozta: így maradtak érvényben az 1848-as törvények fő elemei (a jobbágyrendszer megszüntetése, a polgári állam intézményeinek létrehozása stb.), megvalósult Magyarország és Erdély uniója, és sikerült megakadályozni az egységes birodalmi tanács és parlament létrehozását. Deák-emlékszámunk sorrendben negyedik tanulmányát Katus László jegyzi *Deák Ferenc és a nemzetiségi kérdés* címmel. Szerzőnk szerint Deák liberális elveket vallott a nemzetiségi kérdésben (is): úgy ítélte, hogy a probléma megoldásának egyetlen lehetséges és értelmes útja a polgári szabadságjogok minél teljesebb érvényesülése és az egyének, népek minél szabadabb versenye a soknemzetiségű liberális állam keretei között.

Budapest, 2003. szeptember

Cholnoky Győző